

คำถามและคำตอบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์

1) การลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ซื้อมา เกินกว่าจำนวนเครื่องที่ได้รับอนุญาตในสัญญาอนุญาตให้ใช้กระทำได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ เนื่องจากเงื่อนไขการใช้จะต้องเป็นไปตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิและสิทธิในการทำซ้ำเป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากผู้ใดลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เกินกว่าที่ได้รับอนุญาตถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

2) การทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สามารถกระทำได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ โดยหลักการแล้ว การทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ผู้ใช้สามารถทำสำเนาได้หากผู้ใช้ได้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยสามารถทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในจำนวนที่สมควร เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย

3) การดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สามารถกระทำได้หรือไม่ และผู้ดัดแปลงจะได้ลิขสิทธิ์ในงานที่ดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นหรือไม่

ตอบ สิทธิในการดัดแปลงเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ การดัดแปลงจะกระทำได้ที่ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ และผู้ดัดแปลงจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ดัดแปลงนั้น

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นในการดัดแปลงสำหรับผู้ทั่วไป 2 กรณี

(1) ผู้ใช้สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีที่จำเป็นแก่การใช้ เช่น ผู้ใช้สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เท่าที่จำเป็นได้ เพื่อให้สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นกับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่นที่มีอยู่ได้

(2) ดัดแปลงเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายหรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว เช่น พยานผู้เชี่ยวชาญดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อให้ศาลพิจารณาคดีละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น

ทั้งนี้ จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

(4) ผู้ซื้อจะสังเกตโปรแกรมคอมพิวเตอร์ปลอมได้อย่างไร

ตอบ ในบางกรณีผู้ซื้อสามารถตรวจสอบได้ง่ายจากบรรจุภัณฑ์ภายนอกของโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีการตรวจสอบทำได้ยากจึงมีข้อสังเกตสำหรับผู้ซื้อ ดังต่อไปนี้

- โปรแกรมคอมพิวเตอร์ราคาถูกเกินความเป็นจริง
- ไม่มีบรรจุกฎบัตร อุปกรณ์ คู่มือการใช้งาน และไม่มีใบอนุญาต
- บรรจุกฎบัตรของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีลักษณะสืซิด หรือเป็นสำเนา
- เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เสนอขายในการประมูลทางอินเทอร์เน็ต
- ในแผ่นซีดีเพียงหนึ่งแผ่นมีการรวบรวมโปรแกรมคอมพิวเตอร์จากผู้ผลิตหลายรายเข้าด้วยกัน ซึ่งในทางปกติมิได้รวบรวมเป็นชุดเดียวกัน เป็นต้น

(5) การที่ผู้ขายเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เสนอติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ให้โดยไม่คิดมูลค่านั้น เชื่อถือได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ กรณีที่ผู้ขายเสนอติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้ซื้อเพื่อเป็นการสมนาคุณแก่ลูกค้านั้น ผู้ซื้อพึงระวัง เพราะมักจะเป็นการลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากผู้ขายยื่นข้อเสนอสมนาคุณดังกล่าว ผู้ซื้อควรเรียกให้ผู้ขายมอบสัญญาอนุญาตให้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (License) ให้แก่ผู้ซื้อด้วย หากผู้ขายปฏิเสธหรือไม่มีสัญญาอนุญาตส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อไม่ควรรับข้อเสนอการติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจากผู้ขาย เนื่องจากเป็น ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมาย

(6) การดาวน์โหลดหรืออัปโหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะ Peer-to-Peer ที่มีการแลกเปลี่ยนไฟล์โปรแกรมคอมพิวเตอร์กันทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร สามารถกระทำได้หรือไม่

ตอบ การแลกเปลี่ยนไฟล์โปรแกรมคอมพิวเตอร์กันทางอินเทอร์เน็ต แม้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรก็อาจจะเป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร เนื่องจากการอัปโหลดเพื่อแลกเปลี่ยนโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น เป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งเป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ส่วนการดาวน์โหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะ Peer-to-Peer นั้น เป็นการทำซ้ำ ซึ่งก็เป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์เช่นกัน

ดังนั้น การอัปโหลดและดาวน์โหลดจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน

(7) การละเมิดลิขสิทธิ์ที่พบบ่อยในกรณีของบริษัท ห้างร้าน มีกรณีใดบ้าง

ตอบ มีหลายกรณี เช่น

- ติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ สำหรับคอมพิวเตอร์เพียง 1 เครื่อง ลงในคอมพิวเตอร์หลายเครื่อง

- ทำซ้ำเพื่อติดตั้งและแจกจ่าย
- นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับสถานศึกษา หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีข้อจำกัดอื่นมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ได้รับอนุญาต เช่น ใช้ในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น
- แลกเปลี่ยนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในสถานที่ทำงานหรือนอกที่ทำงาน
- พนักงานดาวน์โหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ถูกกฎหมายมาลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ของบริษัท เป็นต้น

(8) การที่พนักงานบริษัทนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ถูกกฎหมายมาลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ของบริษัท กรรมการบริษัทต้องรับผิดชอบหรือไม่อย่างไร

ตอบ ในกรณีนี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวนั้น ตนไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วย

(9) การที่ลูกจ้างในบริษัทผลิตโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นผู้สร้างสรรค์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามทางการที่จ้าง ลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะเป็นของใคร

ตอบ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้าไม่ได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ลิขสิทธิ์ในงานนั้นจะตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธิงานนั้นออก เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามวัตถุประสงค์แห่งการจ้างงาน เช่น บริษัทที่ผลิตโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อขาย หากนายจ้างและลูกจ้างในบริษัทไม่ได้มีหนังสือตกลงกันเป็นอย่างอื่น ลิขสิทธิ์จะเป็นของลูกจ้าง แต่นายจ้างมีสิทธินำโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นออกจำหน่ายได้ แต่ไม่มีสิทธินำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาดัดแปลงหรือพัฒนาต่อยอด เป็นต้น

ในทางตรงกันข้ามการที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์โดยการรับจ้างบุคคลอื่น (ไม่ได้เป็นลูกจ้างในบริษัท) ลิขสิทธิ์จะเป็นของผู้ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ) เช่น ผู้ว่าจ้างให้ผู้รับจ้างเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการวาดภาพ โดยที่ผู้รับจ้างนั้นไม่ได้เป็นลูกจ้างในบริษัท และมีได้สร้างสรรค์งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นขึ้นมาก่อนการรับจ้างนั้น เป็นต้น

ในกรณีของ กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อมมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับคำสั่งจากหน่วยงานราชการของตนให้เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์ในงานราชการ โดยมีได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น เป็นลายลักษณ์อักษร ลิขสิทธิ์จะเป็นของหน่วยงานราชการ เป็นต้น

(10) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมายมีผลเสียอย่างไรบ้าง

ตอบ - ผู้ใช้อาจได้รับซอฟต์แวร์รุ่นเก่าหรือซอฟต์แวร์ที่มีข้อบกพร่อง
- การทำซ้ำที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และข้อมูลที่บันทึกไว้เสียหาย หรือมีไวรัสแฝงอยู่

- ผู้ใช้อาจเสียชื่อเสียงทางธุรกิจ เสียค่าปรับ หรือถูกจำคุกได้
- ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้รับผลตอบแทนอันพึงมีพึงได้จากนวัตกรรมที่พวกเขาคิดค้น เป็นการบั่นทอนกำลังใจในการคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ เป็นต้น
